

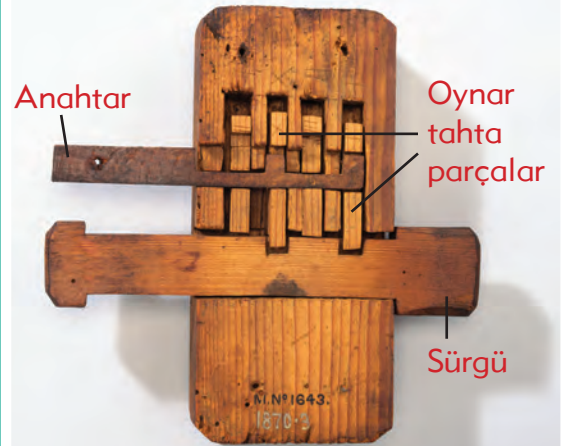
Geçmişten Günümüze

İnsanlar değer verdikleri eşyalarını hep korumak istemişler. Bunun için eski çağlardan beri farklı yöntemler geliştirmişler. İlk zamanlarda eşyalarını ağaç kovuğu ve mağara gibi yerlere saklamışlar, hatta toprağa gömmüşler. Sonralarıysa eşyalarını saklamak yerine onları güvende tutacak çeşit çeşit kilit tasarlamışlar. Elbette bu kilitlerin anahtarlarını da yapmışlar. Kilitler ve anahtarlar yüzyıllar boyunca kullanılmış ve günümüzde de yaşamımızın ayrılmaz bir parçası. İşte bazı kilitlerin ve anahtarların öyküsü.

Bilinen İlk Kilidi Eski Mısırlılar Yapmış

Yapılan arkeolojik kazılarda Eski Mısır'a ait bir sarayın kalıntıları arasında tahta bir kilit bulunmuş. Bundan 4000 yıl önce yapıldığı tahmin edilen bu kilit, Mısır kilidi olarak adlandırılıyor. Bu kilidin günümüzde evlerimizin kapısında kullandığımız kilitlerin atası olduğu düşünülüyor. Mısır kilidi kapalıyken kilidin içindeki oynar tahta parçalar sürgüdeki oyukların içine yerleşik halde duruyor. Bu kilidin anahtarı da tahtadan. Anahtar kilide sokulup yukarı doğru kaldırıldığında oynar parçalar sürgüdeki oyuklardan çıkıyor. Böylece sürgü serbest kalıyor ve geri çekildiğinde kilit açılabilir.

Bu bir Mısır kilidi.

Kilitler ve Anahtarlar

Romalılar Kilit ve Anahtarları Madenlerden Yapmış

Romalılar da Mısır kilidine benzer kilitler kullanmışlar. Zaman içinde de kilitleri demirden, anahtarları da bronzdan yapmaya başlamışlar. Romalıların kullandıkları anahtarların boyutları Mısır anahtarlarından daha küçük. Ayrıca parmağa takılabilen yüzük anahtarlar da kullanıyorlarmış. Anahtarın ucundaki girinti ve çıkıntılar sürgüdeki oyuklara takılıp sürgü geri çekildiğinde kilit açılıyormuş. Romalılar, kilitleri içlerindeki oyukları farklı şekillerde yaparak çeşitlendirmişler.

Visual Photos

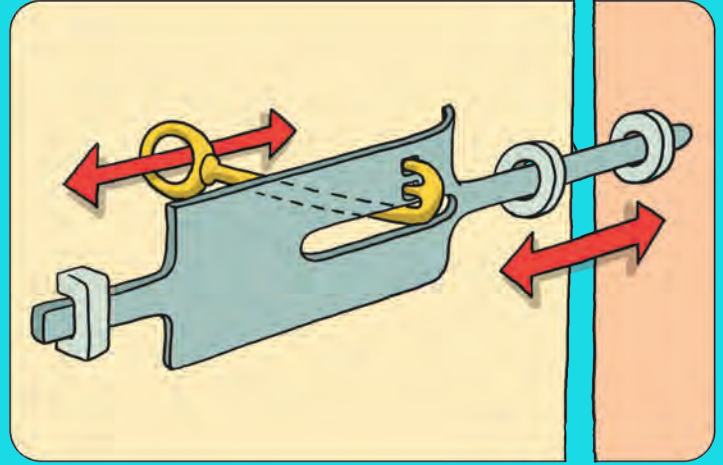

Romalıların kullandığı yüzük anahtar.

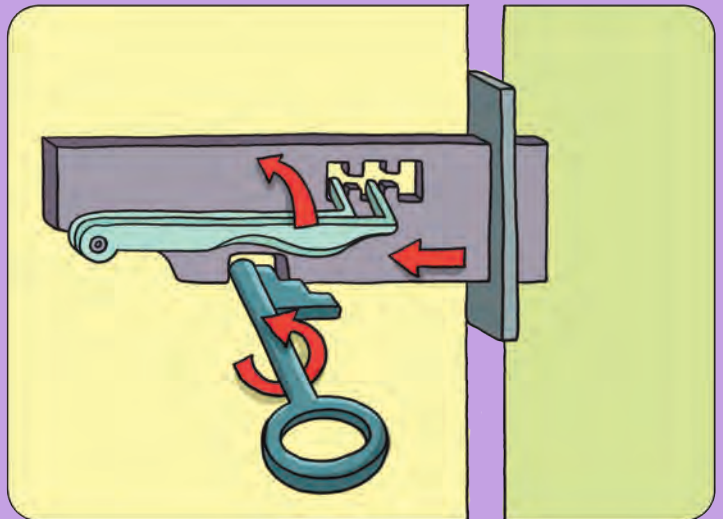
Visual Photos

Bu gördüğünüz, Romalılar tarafından yapılmış sapı aslan başı şeklinde bir anahtar. Bu anahtarın sapı gümüşten, geri kalan kısmı da demirden.

Daha Güvenli Kilitleri İlk Kim Yaptı?

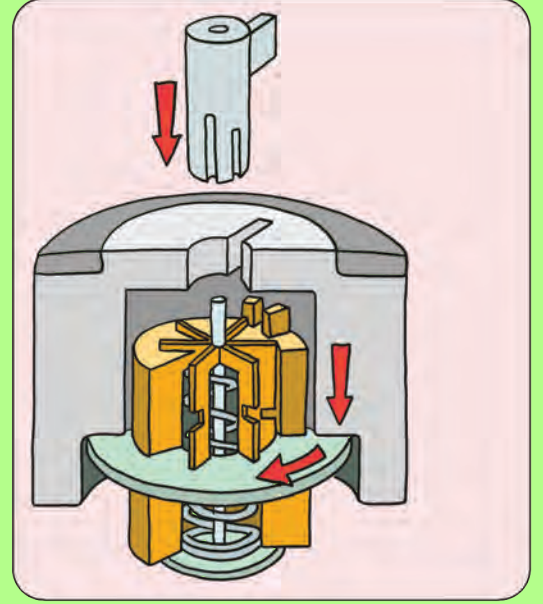
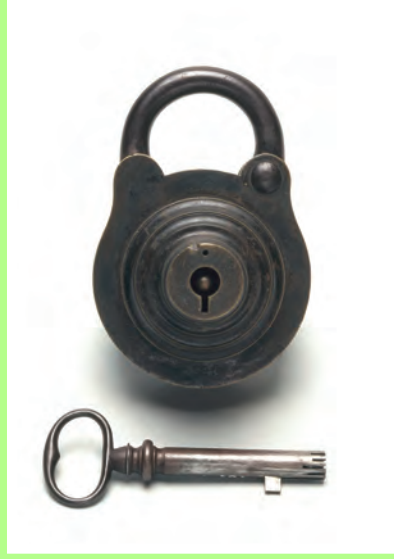
İngiliz anahtarcı Robert Barron 1778 yılında önceki kilitlerden daha güvenli bir kilit sistemi geliştirmiş. Bu kilit kapalıyken içindeki mandalların uçları sürgünün oyuklarına yerleşik halde duruyor. Anahtar kilide yerleştirilip çevirildiğinde mandallar yukarı kalkıyor. Sürgü serbest kalıyor ve kilit açılıyor.

1700'lerin Sonlarında Yeni Bir Kilit Daha Geliştirildi

İngiliz anahtarcı Joseph Bramah, 1784 yılında öncekilerden farklı bir kilit geliştirdi. Bu kilidin anahtarı, uç kısmında yarıklar bulunan içi boş bir silindir şeklindeydi. Anahtar kilide sokulduğunda ucundaki bu yarıklar kilidin içindeki minik sürgülerin üzerine geçiyordu. Anahtar itilip çevrildiğinde kilit açılıyordu.

GETTY IMAGES / TURKEY

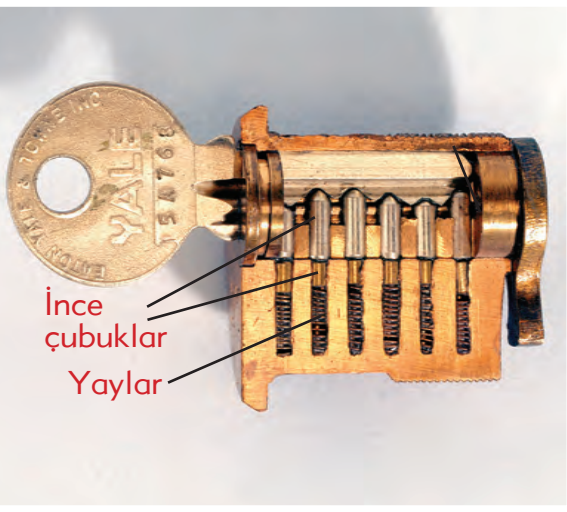

Günümüzde Sıklıkla Kullanılan Bir Kilit

ABD'li anahtar üreticisi Linus Yale, 1848 yılında Mısır kilitlerinden esinlenerek yeni bir kilit geliştirdi. Yale kilidi olarak bilinen bu kilidin iç kısmında yaylar ve ince çubuklar var. Anahtarın bir tarafında da farklı büyüklüklerde girinti ve çıkıntılar bulunuyor. Anahtar kilide girdiğinde bu çubukları itiyor. Anahtar çevrildiğinde de kilit açılıyor. Yale kilitleri günümüzde en sık kullanılan kilitlerden.

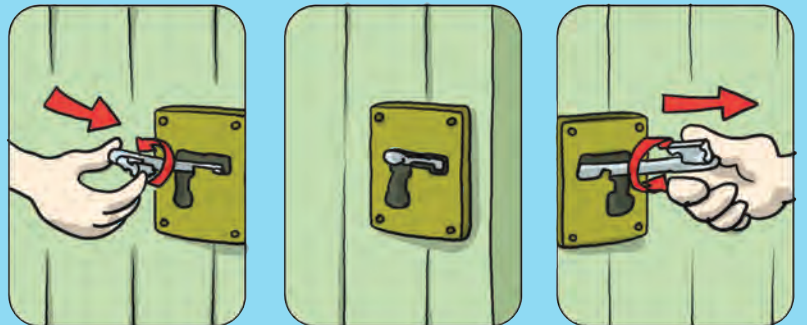
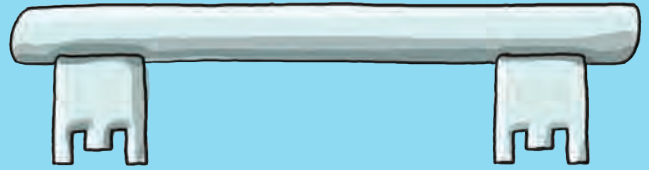
Doğru anahtar sokulduğunda bir Yale kilidinin iç kısmı bu şekilde görülür.

GETTY IMAGES / TURKEY

Bu Kilit Çok İlginç!

1912 yılında Alman anahtarcı Johann Schweiger, Berlin anahtarını geliştirdi. Bu anahtar çift taraflıydı. Anahtar kilide sokulup çevrildiğinde kilit açılıyor, ancak anahtar geri çıkarılamıyordu. Anahtar bu durumda yalnızca ileri doğru itilebiliyordu. İleri doğru itilen anahtar da kapı diğer taraftan kilitlenmeden çıkarılamıyordu. Bu kilit sistemi kapının kilitlenmeden bırakılmamasını sağlamak amacıyla geliştirilmişti.

Anahtarsız Kilitler de Var

Anahtarsız kilitler aynı zamanda şifreli kilitler olarak biliniyor. Bu kilitleri açmak için daha önceden belirlenmiş olan şifrenin bilinmesi gerekiyor. Kilitteki halkaların üzerinde sayı ya da harfler bulunuyor. Halkalar çevrilip bu sayı ya da harfler şifreyi oluşturacak şekilde yan yana getirildiğinde sürgünün geçebileceği bir boşluk oluşuyor ve kilit açılıyor.

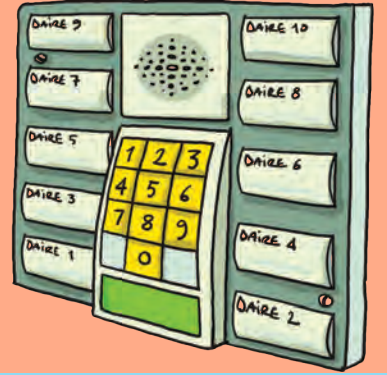
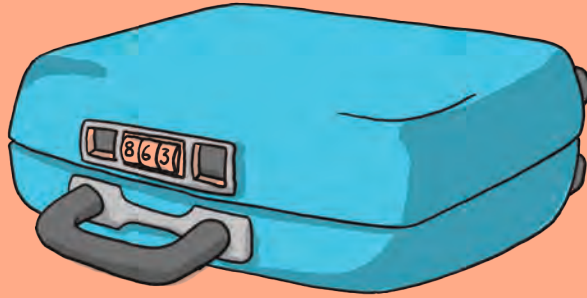
Anahtarsız kilitlerin elektronik olanları da var. Bu kilitlerde de önceden belirlenmiş bir şifre var. Şifre doğru olarak tuşlandığında kapı elektronik olarak açılıyor. Bu kilitler bir elektrik kaynağına bağlı olarak ya da pille çalışıyor.

Thinkstock

Visual Photos

Visual Photos

Bu Anahtar Hep Sizinle!

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte anahtar-kilit sistemlerinde de yenilikler oldu. Bu yeniliklerden biri de parmak izi, gözbebeği, ses ya da yüz tanıma sistemleriyle çalışan kilitler. Parmak izi kullanılan kilitleri düşünün. Bu kilitleri kullanacak kişilerin parmak izleri kilit sistemine önceden kaydediliyor. Bu kişiler kilidi açmak istediklerinde parmaklarını kilidin okuyucusuna yerleştiriyor. Kilit sistemi parmak izini tanırsa kapı açılıyor.

Kübra Sıvışoğlu
Çizim: Bilgin Ersözlü